
ANNALES
UNIVERSITATIS MARIAE CURIE-SKŁODOWSKA
LUBLIN – POLONIA

VOL. XXIII, 21

SECTIO EE

2005

Katedra Etologii i Podstaw Technologii Produkcji Zwierzęcej
Wydziału Biologii i Hodowli Zwierząt Akademii Rolniczej w Lublinie
Katedra Technologii Produkcji Zwierzęcej Uniwersytetu Rzeszowskiego

WANDA KRUPA, MARIAN BUDZYŃSKI, MAREK SAPUŁA,
MONIKA BUDZYŃSKA, JAROSŁAW KAMIENIAK,
JADWIGA GANCARZ

*Ocena wartości użytkowej koni huculskich
z uwzględnieniem grup genealogicznych*

Valuation of Utility Value of Hucul Horses of Different Genealogy

Wzrastające w ostatnich latach zainteresowanie hodowlą koni huculskich spowodowane jest przede wszystkim perspektywami ich użytkowania. Ze względu na zrównoważony temperament oraz predyspozycje fizyczne cenione są zarówno przez właścicieli gospodarstw agroturystycznych, zapewniających możliwość aktywnego wypoczynku, jak i organizatorów wczasów w siodle czy ośrodków prowadzących hipoterapię [2, 4]. Konie tej rasy charakteryzują się znakomitą zdrowiem, wytrzymałością i doskonałym wykorzystaniem paszy. Nie bez znaczenia jest także fakt, iż dobrze znoszą surowy klimat górski i utrzymują dobrą kondycję nawet przy skąpym żywieniu [1, 5, 6]. Specyfika hodowli i użytkowania koni huculskich wymaga odpowiednich metod selekcji, zapewniających utrwalenie pożądaných cech rasowych. Precyzyjnych informacji dotyczących aktualnej wartości pogłowia zarówno pod względem eksterieru, jak i dzielności, dostarczają czempionaty hodowlane i użytkowe, organizowane przez Okręgowy Związek Hodowców Koni w Rzeszowie. Nie ulega bowiem wątpliwości, iż zarówno cechy eksterierowe, jak również zdolności pracotwórcze są pochodną pochodzenia oraz adekwatnego wychowu i utrzymania [2]. Dlatego podjęto próbę określenia wpływu pochodzenia na poziom punktacji uzyskanej przez konie, które brały udział we wszystkich etapach Regionalnych Czempionatów Hodowlanych i Użytkowych Koni Rasy Huculskiej.

MATERIAL I METODY

Przedmiotem badań były wyniki poszczególnych etapów Regionalnych Czempionatów Hodowlanych i Użytkowych Koni Rasy Huculskiej, zorganizowanych przez Okręgowy Związek Hodowców Koni w Rzeszowie i przeprowadzonych w latach 2002–2004 w Rudawce Rymanowskiej [3]. Liczebność stawek ocenianych koni w kolejnych latach wynosiła odpowiednio: 24, 30 i 35 sztuk. Przeanalizowano dane dotyczące koni biorących udział we wszystkich konkurencjach próby, tj. ocenie płytowej, próbie kondycyjnej i ścieżce huculskiej. Ocenie w ramach czempionatu mogą być poddane klacze i ogiery 3-letnie i starsze, stanowiące własność gospodarstw społecznych lub osób prywatnych, wpisane (lub spełniające warunki wpisu) do księgi zarodowej koni rasy huculskiej. Ocenę płytowej dokonuje trzech sędziów, a ocena końcowa dla każdego konia jest średnią punktów przez nich przyznanych według następującego systemu: typ, pokrój, ruch oraz ogólna pielęgnacja i kondycja. Za każdy element oceny sędziowie mogą przyznać od 1 do 10 punktów, a więc koń może uzyskać maksymalnie 40 punktów.

Celem próby kondycyjnej, mającej charakter rajdu terenowego na dystansie 15 kilometrów, jest ocena szybkości, wytrzymałości oraz przygotowania konia. Warunkiem pozytywnego ukończenia tego etapu oceny użyteczności konia są prawidłowe wartości podstawowych wskaźników fizjologicznych, ustalanych w trakcie badań weterynaryjnych po rajdzie. Maksymalny wynik próby kondycyjnej wynosił 80 punktów bonifikacyjnych.

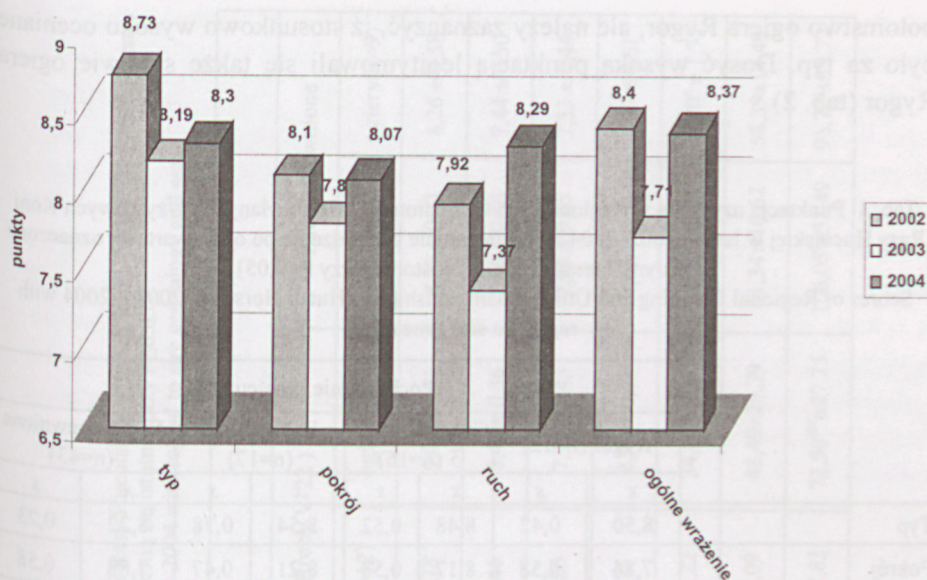
Ścieżka huculska jest odzwierciedleniem znakomitej zdolności koni do pokonywania różnorodnych przeszkód terenowych, co jest szczególnie podkreślane przy charakterystyce użyteczności koni tej rasy. Konkurencja jest rozgrywana na dystansie od 1000 do 2000 m, zawierającym 16 (w tym 12 obowiązkowych) naturalnych i sztucznych przeszkód. Punktowane jest prawidłowe pokonywanie poszczególnych przeszkód w ustalonej normie czasu oraz określonym tempie (180–220 m/min.). Maksymalna liczba punktów możliwych do uzyskania wynosi 80. Punkty karne naliczane są za ominięcie więcej niż trzech przeszkód, czas przejazdu powyżej lub poniżej normy oraz jeden upadek jeźdźcy [3]. Ze względu na wartości ujemne wyników ścieżki huculskiej do każdego rezultatu dodano stałą wartość 60 pkt celem miarodajności opracowania statystycznego.

Kryterium podziału koni startujących było pochodzenie po ojcu: grupa koni mająca w rodowodzie ze strony ojca ogiera Hroby V-22 liczyła 17 sztuk, Cukor Gurgul-5 – 16 sztuk, potomstwo ogiera Rygor – 12 sztuk oraz niespokrewnione przez wspólnego ojca – 43 sztuki.

Aby porównać wyniki poszczególnych elementów oceny, dla grup koni wyliczono wartości średnie oraz odchylenia standardowe, zaś istotność różnic oszacowano za pomocą t-testu.

OMÓWIENIE WYNIKÓW

Analizując liczebność koni startujących w kolejnych latach w Regionalnym Czempionacie Hodowlanym i Użytkowym Koni Rasy Huculskiej, organizowanym przez Okręgowy Związek Hodowców Koni w Rzeszowie, należy stwierdzić, iż ocena w tej formie cieszy się coraz większą popularnością wśród hodowców. Niewątpliwie jest to spowodowane przede wszystkim wzrostem zainteresowania hodowlą koni tej rasy. Wszechstronny charakter oceny koni biorących udział w czempionatach daje możliwość zaprezentowania ich wyjątkowych, w porównaniu z innymi rasami, walorów oraz możliwości użytkowania.



Ryc. 1. Punktacja za poszczególne elementy oceny płytowej
Results of particular elements of exterior evaluation

Wyniki uzyskiwane przez konie są również źródłem informacji dotyczących stanu pogłowia oraz kierunków selekcji.

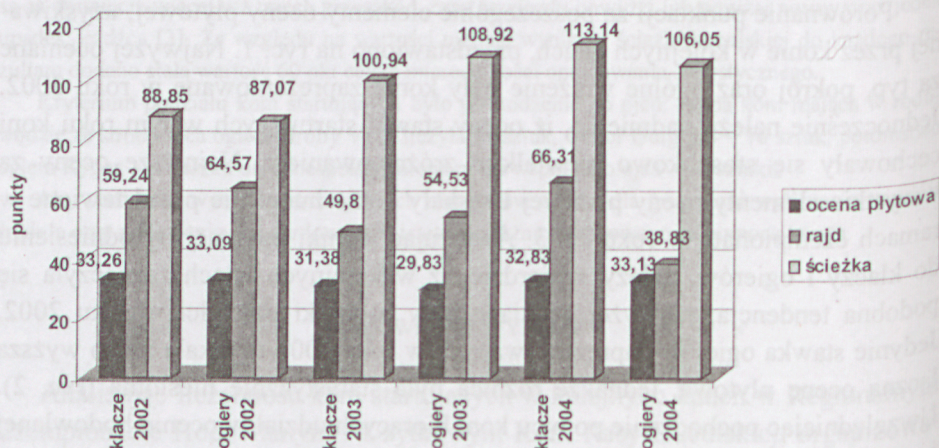
Porównanie punktacji za poszczególne elementy oceny płytowej, uzyskiwanej przez konie w kolejnych latach, przedstawiono na ryc. 1. Najwyżej oceniane za typ, pokrój oraz ogólne wrażenie były konie zaprezentowane w roku 2002. Jednocześnie należy nadmienić, iż oceny stawki startujących w tym roku koni cechowały się stosunkowo niewielkim zróżnicowaniem. Najniższe oceny za wszystkie elementy oceny płytowej uzyskiwały konie huculskie przedstawione w ramach czempionatu w roku 2003. Analizując wyniki punktacji w odniesieniu do klaczy i ogierów, należy stwierdzić, iż w kolejnych latach zaznaczyła się podobna tendencja; najwyżej oceniane były osobniki obu płci w roku 2002. Jedynie stawka ogierów zaprezentowanych w roku 2004 uzyskała nieco wyższą łączną ocenę płytową, jednakże różnica była statystycznie nieistotna (ryc. 2). Uwzględniając pochodzenie po ojcu koni biorących udział w ocenie hodowlanej i użytkowej w ramach kolejnych czempionatów, można stwierdzić, iż najwyższe średnie za typ i pokrój oraz łączną ocenę płytową otrzymały konie mające w rodowodach ze strony ojca ogiera Hroby V-22 (tab. 1). Jednak należy zauważyć, że pozytywnie wyróżniały się tutaj przede wszystkim ogiery (tab. 2), natomiast stawka klaczy wykazywała się znacznym zróżnicowaniem, zarówno pod względem typu, jak i pokrojowo. Najniższą łączną ocenę płytową otrzymało

potomstwo ogiera Rygor, ale należy zaznaczyć, iż stosunkowo wysoko oceniane było za typ. Dosyć wysoką punktacją legitymowali się także synowie ogiera Rygor (tab. 2).

Tab. 1. Punkcja uzyskana w Regionalnych Czempionatach Hodowlanych i Użytkowych Koni Rasy Huculskiej w latach 2002–2004 z uwzględnienie pochodzenia po ojcu (wartości oznaczone małymi literami różnią się istotnie przy $P \leq 0,05$)

Scores of Regional Breeding and Utility Championships of Hucul Horses in 2002 – 2004 with regard to sire genealogy

	Pochodzenie po ojcu							
	Rygor (n=12)		Cukor Gurgul-5 (n=16)		Hroby V-22 (n=17)		Niespokrewnione (n=43)	
	x	s	x	s	x	s	x	s
Typ	8,50	0,42	8,48	0,52	8,54	0,78	8,22	0,73
Pokrój	7,86	0,58	8,17	0,58	8,21	0,47	7,88	0,58
Ruch	7,83	0,66	7,85	0,65	7,83	0,75	7,92	0,67
Ogólne wrażenie	8,14	0,50	8,19	0,67	8,42	0,76	8,05	0,58
Ocena płytowa łącznie	32,00 ^a	1,50	32,70	1,83	34,98 ^a	2,12	32,06	2,01
Próba kondycyjna	47,87	20,10	52,66	21,81	51,95	22,10	61,22	16,64
Ścieżka huculska	103,10 ^a	22,08	98,91 ^b	42,26	79,78 ^{abc}	42,42	105,55 ^c	33,67



Ryc. 2 Punkcja uzyskana w Regionalnych Czempionatach Hodowlanych i Użytkowych Koni Rasy Huculskiej

Scores of Regional Breeding and Utility Championships of Hucul Horses

Tab. 2 Punktacja uzyskana w Regionalnych Czempionatach Hodowlanych i Użytkowych Koni Rasy Huculskiej w latach 2002–2004 z uwzględnieniem pochodzenia po ojcu i płci (wartości oznaczone małymi literami różnią się istotnie przy $P \leq 0,05$)
Scores of Regional Breeding and Utility Championships of Hucul Horses in 2002–2004 with regard to sire genealogy and sex

	Pochodzenie po ojcu							
	Rygor		Cukor Gurgul-5		Hroby V-22)		Niespokrewnione	
	klacze(n=10)	ogierzy(n=2)	klacze(n=12)	ogierzy(n=4)	klacze(n=12)	ogierzy(n=4)	klacze(n=34)	ogierzy(n=9)
Typ	8,43 ± 0,43	8,84 ± 0,16	8,47 ± 0,53	8,50 ± 0,37	8,39 ± 0,78	9,00 ± 0,41	8,21 ± 0,73	8,26 ± 0,58
Pokrój	7,77 ± 0,54	8,34 ± 0,33	8,14 ± 0,53	8,25 ± 0,64	8,14 ± 0,46	8,42 ± 0,36	7,90 ± 0,56	7,44 ± 0,50
Ruch	7,73 ± 0,63	8,34 ± 0,33	7,94 ± 0,68	7,58 ± 0,43	7,86 ± 0,80	7,75 ± 0,43	7,94 ± 0,65	7,33 ± 0,44
Ogólne wrażenie	8,10 ± 0,49	8,67 ± 0,33	8,14 ± 0,73	8,33 ± 0,41	8,25 ± 0,75	8,92 ± 0,27	8,05 ± 0,58	7,67 ± 0,61
Ocena płytowa łącznie	31,73 ± 1,42	33,34 ± 0,33	32,71 ± 1,91	32,67 ^a ± 1,27	32,61 ± 2,22	34,08 ± 0,64	32,10 ± 1,98	30,70 ^a ± 1,75
Próba kondycyjna	57,45 ± 21,05	0,0 ± 0,0	49,06 ± 23,05	63,45 ± 5,89	53,09 ± 17,09	48,49 ± 29,39	61,34 ± 16,62	58,39 ± 14,49
Ścieżka huculska	101,75 ^a ± 22,47	109,88 ^a ± 10,12	98,29 ^b ± 46,26	100,75 ^b ± 16,46	87,2 ^{abc} ± 37,83	72,50 ^{abc} ± 27,25	106,08 ^c ± 33,49	96,72 ^c ± 39,72

O ile ocena płytowa koni może być obciążona pewnym błędem ze względu na to, iż w odniesieniu do szacowania cech niemierzalnych trudno uniknąć subiektywizmu nawet doświadczonym sędziom, wyniki próby kondycyjnej i ścieżki huculskiej dostarczają kompletnych i w pełni wiarygodnych informacji, dotyczących przydatności użytkowej ocenianych koni. Najkorzystniejsze wyniki w rajdzie długodystansowym uzyskały konie niespokrewnione, lecz różnice okazały się statystycznie nieistotne (tab. 1). Biorąc pod uwagę kryterium płci, najkorzystniej zaprezentowała się stawka ogierów, mających w rodowodzie ze strony ojca ogiera Cukor-Gurgul-5, najsłabiej synowie ogiera Rygor. Najwyższą dzielnością spośród klaczy wykazały się osobniki niespokrewnione, lecz tylko nieznacznie ustępowały im córki ogiera Rygor (tab. 2). Jednocześnie należy zauważyć, iż końcowy wynik próby kondycyjnej jest zależny nie tylko od indywidualnych predyspozycji zwierzęcia, ale także od jego przygotowania i techniki jazdy.

Przeszkody, jakie zawiera ścieżka huculska, dają możliwość najpełniejszego zaprezentowania typowych cech konia górskiego, przydatnego do użytkowania w ekstremalnych warunkach. Średnia punktacja dla analizowanych grup koni, uzyskana na tym etapie czempionatu użytkowego, kształtowała się na zbliżonym poziomie, mimo dosyć znacznych różnic indywidualnych. Jedynie konie mające w rodowodzie ogiera Hroby V-22 zostały znacząco niżej ocenione (tab. 1). Tendencja ta dotyczyła zarówno klaczy, jak i ogierów, a różnice okazały się statystycznie istotne. Na uwagę zasługuje również fakt, iż stawki koni startujące w czempionacie użytkowym w kolejnych latach uzyskiwały wyższą punktację, co świadczy o ich lepszym przygotowaniu do tych wyjątkowo trudnych konkurencji.

WNIOSKI

1. Pochodzenie po ojcu wpłynęło na niektóre cechy użytkowe koni huculskich startujących w czempionacie.

2. Właściwości typowe dla rasy są niewątpliwie warunkowane genetycznie, ale istotnie wpływa na nie sposób przygotowania konia do określonego typu użytkowania.

PIŚMIENICTWO

1. Brzeski E., Kulisa M., Jackowski M.: Konie huculskie. Cz. IV Zesz. Nauk. AR Kraków, 29, 9–15, 1993.
2. Budzyńska M., Krupa W., Kamieniak J., Sapuła M., Gancarz J.: Charakterystyka eksterierowa i użytkowa koni huculskich startujących w Czempionacie Hodowlanym. Annales UMCS, sec. EE, vol. 21/1, 2003.

3. Katalogi Regionalnych Czempionatów Hodowlanych i Użytkowych Koni Rasy Huculskiej w Rudawce Rymanowskiej. Okręgowy Związek Hodowców Koni w Rzeszowie, 2002, 2003, 2004.
4. Kosiniak-Kamysz K., Jackowski M., Gedl-Pieprzyc J.: Przydatność koni huculskich do różnych form hipoterapii. Zesz. Nauk. PTZ Przegl. Hod., 50, 2000.
5. Kosiniak-Kamysz K., Jackowski M., Kulisa M., Łuszczynski J.: Konie huculskie. AR w Krakowie, 1998.
6. Zwoliński J.: Hodowla koni. PWRiL, Warszawa 1997.

SUMMARY

The subject of the study was exterior and utility characteristics of 88 horses attending Regional Breeding and Utility Championships of Hucul Horses in the years 2002–2004. The points of particular elements in breeding evaluation (type, exterior, movement, general impression) and utility (condition test and Hucul path) for all the horses were analysed. The horses were divided into groups according to sire genealogy and sex. The influence of sire genealogy on the breeding evaluation and utility value was stated.

MATERIAL I METODY

Materiał badawczy stanowiła grupa 88 koni rasy huculskiej, uczestniczących w REgionalnych Czempionatach Hodowlanych i Użytkowych Koni Rasy Huculskiej w Rudawce Rymanowskiej. Liczebność (n) podana w tabelach wynika z listy przewoźnej, która dla każdego uczestnika badania przedstawiała w każdym z trzech trybów jazdy (wolny, umiarkowany, szybki) ocenę kondycji, pracy końskiej, charakteru i innych cech. Wskazywano również na ewentualne choroby i wady. Wskazywano również na ewentualne choroby i wady. Wskazywano również na ewentualne choroby i wady.